

Začít spolu: aby učení dávalo smysl a přinášelo radost

Autor/ka: [Ing. Dita Hrudová](#)

Datum publikace: 09. 12. 2023, Aktualizováno: 02. 01. 2024

Zajímáte se o moderní vzdělávání naplňující kompetenční model učení? Hledáte vzdělávací koncept, který je v souladu s hlavním vzdělávacím proudem a připravuje děti na současný svět? Souhlasíte, že úkolem školy je podpořit přirozenou dětskou zvědavost a chuť se učit? A znáte program Začít spolu?

Obsah článku

- [Jaké jsou základní pilíře programu Začít spolu](#)

Začít spolu

- [Srovnání Začít spolu s klasickou výukou](#)
- [Jak a proč program vznikl](#)
- [Proč Začít spolu?](#)
- [Jak probíhá výuka v Začít spolu?](#)
- [Rozmanitost a formativní přístup](#)
- [Může být Začít spolu i na naší škole?](#)

[Vzdělávací program Začít spolu](#) (v mezinárodním označení Step by Step) je otevřený didaktický koncept, který nabízí kvalitní a ucelené vzdělávání založené na konstruktivistické pedagogice a respektujícím přístupu k dítěti. Staví na demokratických hodnotách, individualizaci, spolupráci, partnerství s rodinou a širší komunitou ve vzdělávání dětí.

Program je určený pro vzdělávání dětí předškolního a mladšího školního věku. V ČR se podle Začít spolu vyučuje již od roku 1994 a v současné době je v síti škol Začít spolu registrováno více než 150 mateřských a základních škol. Program Začít spolu je součástí mezinárodní vzdělávací sítě ISSA a je realizován ve více než třiceti zemích světa. Kvalita pedagogické práce v programu je definována standardy [Kompetentní učitel 21. století: Mezinárodní profesní rámec kvality ISSA](#). Program naplňuje cíle Strategie vzdělávací politiky ČR 2030+. Držitelem licence a práv na šíření programu Začít spolu je organizace [Step by Step, o.p.s.](#)

Jaké jsou základní pilíře programu Začít spolu?

Začít spolu pracuje se čtyřmi základními principy

1. Společné vzdělávání pro všechny děti

Podporujeme rozmanitost jako nedílnou a cennou součást naší společnosti. Respektujeme potřeby všech dětí, budujeme vzájemnou důvěru, respekt a dobré vztahy mezi dětmi.

2. Aktivní zapojení dítěte

Dáváme dětem prostor učit se vlastní činností a prožitkem. Zaměřujeme se na rozvoj jejich [kompetencí](#). Chybu považujeme za přirozenou součást učení. Podporujeme vnitřní motivaci dětí k celoživotnímu vzdělávání.

3. Učení v souvislostech

Učení plánujeme a realizujeme v souvislostech a provázanosti se životem. Díky autentickým situacím děti porozumí světu, ve kterém žijí, a umí jej kriticky reflektovat. Učení v souvislostech podporujeme časovou a organizační strukturou dne.

4. Rodiče a komunita vítanými partnery

Vytváříme partnerský vztah s rodinami dětí a širší komunitou. Otevřenou [komunikaci](#) a spolupráci s rodinami považujeme za důležitý předpoklad zdárného učení a podpory rozvoje dítěte.

Srovnání Začít spolu s klasickou výukou

TRADIČNÍ ŠKOLA

Orientace na učivo - "všichni dělají to samé".

Podpora soutěživosti, neopisovat, nenapovídat.

Frontální výuka - dominuje vyučující, který je nositelem vědomostí.

Zaměřenost na znalosti z jednotlivých oborů, tzv. "hard skills".

Vzdělávání probíhá v oddělených předmětech, bez tematického propojení.

Chyba = selhání = špatná známka.

Hodnocení sumativní - známky, hodnocení je v rukách učitele.

Rodiče přicházejí do školy získat informace o prospěchu dítěte nebo komunikovat nějaký problém, zasahovat do života školy jim nepřísluší.

ŠKOLA ZAČÍT SPOLU

Orientace na dítě - respekt k individualitě - zaměření na dosažení osobního maxima každého dítěte.

Podpora spolupráce mezi dětmi, vrstevnické učení.

Činnostní výuka - aktivitu přebírá dítě, důraz na jeho odpovědnost a samostatnost.

Zaměřenost na argumentaci, kritické myšlení, řešení problémů, [komunikaci](#), spolupráci, vyhledávání informací, tzv. "soft skills".

Vzdělávání probíhá v blocích / projektech, které jsou tematicky provázané, děti si poznatky osvojují v souvislostech.

Chyba = výzva = pomocník v procesu dalšího učení.

Hodnocení formativní - děti mají prostor k sebehodnocení, do hodnocení jsou vtaženi rodiče.

Rodiče jsou partneři, ve škole vždy vítáni, očekává se od nich aktivní spolupráce, přímá účast na vzdělávání jejich dítěte, spolurozhodování o životě školy.

Jak a proč program vznikl

U zrodu programu Začít spolu stála americká nadace Open Society Foundations, která podpořila vzdělávání s demokratickými principy a rozvoj občanské společnosti v zemích bývalého východního bloku. Ve spolupráci s organizací Children's Resources International Washington, D.C. a dalšími odborníky vznikl tento ucelený program pro výchovu a vzdělávání dětí. Program staví na moderních poznatcích z pedagogiky a psychologie, zároveň využívá pedagogické postupy, které se v průběhu vývoje osvědčily. Není překvapením, že v programu nalezneme myšlenky Komenského, Montessori, Gardnera, principy činnostního učení, učení v souvislostech, projektového vyučování a dalších. To vše s přihlédnutím a respektem ke kulturním tradicím každé země a zejména k potřebám konkrétních dětí.

Myšlenky programu se díky pozitivním zkušenostem učitelů, rodičů a zejména dětí rychle šířily po celé ČR. Nositeli myšlenek byli nejčastěji sami učitelé, kteří předávali své zkušenosti a podporovali ostatní učitele v zavádění programu do praxe. To se nejčastěji dělo formou letních škol, přizváním zájemců přímo do výuky či realizací kurzů pro pedagogický sbor v místě jejich působení. Tento základní model se v podstatě realizuje i v současnosti, navíc je rozšířen o další možnosti kolegiální nebo individuální podpory.

Proč Začít spolu?

V současné době již program není alternativa, ale měl by být žádoucím standardem moderního vzdělávání. Program je vhodný pro každou mateřskou a základní školu, stejně jako pro každé dítě.

Začít spolu nabízí ucelený didaktický systém a zároveň dostatečný prostor pro kreativitu učitele a individualizaci ve výuce. Začít spolu ukazuje, že **kompetenční model vzdělávání** může být realitou. Tradičně se program Začít spolu zaměřuje na rozvoj takzvaných „4 K“ - **komunikace, kooperace, kritického myšlení a kreativity**. Moderní pedagogika nás posouvá více k rozvoji nekognitivních faktorů, které zásadně ovlivňují výsledky žáků. Těmi jsou **vnitřní motivace a důvěra ve vlastní schopnosti, vytrvalost a vůle, učební strategie a návyky a sociální dovednosti**. Již od počátku existence programu se věnujeme také rozvoji **čtenářské pre/gramotnosti** jako podpůrné strategii pro naplnění principu samostatnosti a svébytnosti dětí ve školním prostoru. V průběhu času jsme ji doplnili **matematickou a digitální pre/gramotností**.

Integrovaná tematická výuka - učení v tematických celcích dětem dává smysl a umožňuje uvažovat v souvislostech. V rámci výuky nabízíme aktivity propojující učení s realitou života kolem nás, zejména v rámci venkovní výuky.

Učíme děti **kritickému myšlení**, vedeme je k vyhledávání a vyhodnocování informací. V rámci společných diskuzí si vytvářejí vlastní postoje a názory.

Důležitou součástí konceptu je **hodnocení a sebehodnocení**. Sebereflexe je založená na důkazech o učení. Děti pracují s časovými plány a dohodami o učebním pokroku, ve svém učení jsou autonomní, samostatné a zodpovědné za vlastní výsledky.

Jak probíhá výuka v Začít spolu?

Základním stavebním kamenem programu jsou takzvaná **centra aktivit**. Centra pomáhají vytvořit podnětné prostředí, v němž se děti učí prožitkem a činností.

Začít spolu v mateřské škole

Centra aktivit v mateřské škole jsou: Knihy a písmena, Domácnost, Manipulační a stolní hry, Pokusy a objevy, Voda a písek, Ateliér, Dílna, Kostky, Hudba, Pohyb a Dramatika.

Každé centrum aktivity je jasně ohraničené, označené názvem a [piktogramy](#). Děti si volí činnosti, které odpovídají jejich zájmům a potřebám. Úkoly v centrech aktivit vždy spojuje aktuální téma. Tomu se děti věnují z různých úhlů pohledu a v situacích propojených s reálným životem.

Den ve třídě Začít spolu má pevně danou strukturu. V mateřské škole den začíná tzv. ranním úkolem. S jeho plněním dětem pomáhají při příchodu do školky rodiče. Je to jakýsi rituál, při němž se rodič loučí s dítětem. Následují volné hry, svačina a ranní kruh. Během něho je příležitost se navzájem pozdravit, sdílet zážitky, komunikovat a seznámit se s programem dne. V závěru kruhu si děti vyberou činnost v centru aktivit, kam se posléze přesunou. Činnosti v centrech aktivit jsou ukončeny hodnotícím kruhem, který slouží pro reflexi a prezentaci výstupů práce v centrech. Před obědem stihnou děti ještě pobyt venku, který poskytuje dětem nejen příležitost k pohybu, ale také učení se. Během oběda i svačiny vedeme děti k sebeobsluze a samostatnosti, proto se děti samy obsluhují a uklízí po sobě. Během odpočinku respektujeme individuální potřebu spánku. Děti, které neusnou, se věnují klidovým činnostem. Odpoledne děti čeká ještě svačina, volné hry a následně vyzvedávání dětí z MŠ. Tento moment využíváme k pravidelné [komunikaci](#) s rodiči. Ve školách Začít spolu patří spolupráce s rodiči mezi hlavní pilíře konceptu. Dobrým příkladem je například MŠ Řestoky, kde spolupráce s rodiči vznikla naprosto přirozeným způsobem, protože při budování školy a zahrady byla potřebná každá ruka. Zapojení rodičů se postupně stalo běžnou zvyklostí a pomohlo vytvořit fungující komunitu a akce, které již mají svoji tradici. Navíc se během těchto akcí tvoří nová přátelství a vztah k instituci předškolního vzdělávání dostává úplně jiný rozměr.

Začít spolu v základní škole

Centra aktivit v základní škole jsou: Ateliér, Matematika, Věda a objevy, Čtení, Psaní a dále centrum Kostky, Relaxace, Hudba a dramatika. Každé centrum je jasně ohraničené, popsané a má svá pravidla pro práci. Práce v centrech pomáhá dětem rozvíjet klíčové [kompetence](#), protože děti v centrech si organizují a plánují své činnosti, spolupracují, komunikují a učí se řešit problémy. Centra mají také "lidský rozměr", neboť dětem poskytují pro učení nezbytné podmínky pro učení, jako je soukromí, bezpečí a strukturu.

Den ve třídě Začít spolu začíná ranním kruhem, kde se děti navzájem pozdraví a sdílí své zážitky. Ranní zpráva a kruh je pro učitele také příležitostí k evokaci do tématu dne. Následuje Trivium, první vyučovací blok, kde se věnujeme nové látce a procvičování formou úkolů a didaktických her. Vyučující dává dětem zadání s různou obtížností, aby zohlednil jejich dovednosti a pokročilost. Po přestávce přichází práce v centrech aktivit, kde každá skupina dětí pracuje na jiném zadání a vyučující je v roli pozorovatele, případně pomáhá těm, kdo to potřebují. Práci uzavře hodnotící kruh, v němž děti prezentují své výsledky, učí se reflexi a sebereflexi a je zde také prostor pro upevnění sociálních [kompetencí](#).

Rozmanitost a formativní přístup

Vytváření inkluzivního prostředí je součástí programu od samotného počátku a je pro nás přirozené. Používáme takové strategie, které vytvářející příležitosti pro učení se každému dítěti, například věkově smíšené třídy v mateřské škole ze zkušeností nejvíce podporují přirozené učení ve spolupráci. S učiteli pracujeme na jejich dovednosti pozorovat děti a dobře plánovat vzdělávací činnosti tak, abychom dopřáli úspěch každému z nich. Používáme formativní přístup – hodnotíme posuny samotných dětí, vyhýbáme se srovnávání mezi nimi a soutěživosti. Organizace učení v centrech aktivit s upozaděním frontální výuky podporují individualizovaný přístup k dětem, který lépe ctí jejich vzdělávací potřeby. Učitel/ka má tak více prostoru věnovat se dětem se specifickými vzdělávacími potřebami. Klíčová je pro nás kolegiální podpora vyučujících a asistentů.

Podporujeme rozmanitost a k tomu jsou nám skvělými partnery rodiny dětí. Proto ani [integrace](#) dětí přichozících z Ukrajiny neznamena pro učitele Začít spolu výraznou změnu přístupu - to, co již uměli, se jim při práci s dětmi s odlišným mateřským jazykem skvěle osvědčilo. Program je vhodný také pro práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami. Příkladem jsou například metodická centra v Chomutově a Trutnově. Ta spolupracují s několika MŠ, jejichž součástí jsou i speciální třídy, které se inspiřují vzdělávacím programem Začít spolu. Každá má jiný start, odlišné podmínky i rozdílné možnosti, ale to, co je spojuje, je chuť učitelek do změny. Všechny tyto MŠ jsou na cestě rozvoje, jak učit smysluplně i ve speciálních třídách a jak adaptovat program Začít spolu pro děti s určitým handicapem. K tomu jim pomáhá přímá podpora i sdílené nadšení vedení školy.

Může být Začít spolu i na naší škole?

Zájemci o program se mohou obrátit na organizaci [Step by Step ČR, o.p.s.](#). Iniciativa přichází ze strany učitelů i rodičů, klíčová je však podpora ředitele školy. Než se pustíte do realizace programu, přihlaste se na Den ve třídě Začít spolu. Budete mít možnost strávit den ve třídě, která v programu pracuje, a následně společně s vyučujícími, vedením školy a metodičkou programu reflektovat výuku. V regionech můžete kontaktovat některé z našich [ZaS center](#) při MŠ a ZŠ, které program realizují. Je to možnost připojit se do komunity vyučujících nejen Začít spolu, kteří jsou ochotni se podělit o své profesní zkušenosti, nahlédnout do výuky, zúčastnit se vzdělávacích akcí i konzultovat vaši praxi. Další možností je navštívit přímo školu zapojenou v síti škol Začít spolu.

Nezbytnou podmínkou pro realizaci programu ZaS ve třídě nebo/škole je absolvování základního výcviku pro pedagogy v rozsahu 80 hodin, ale ideální je, když vyučující na svém profesním rozvoji nadále pracují, svou práci pravidelně reflektují a sdílejí své pokroky. K tomu jim organizace SbS ČR vytváří mnoho příležitostí (viz Nabídka akcí na webu Začít spolu).

- Síť škol zapojených do programu Začít spolu: <https://www.zacitspolu.eu/sit-skol/>
- Další informace naleznete na webu www.zacitspolu.eu.
- Příklady úspěšné implementace programu:
 - Třebíč - <https://www.zacitspolu.eu/wp/wp-content/uploads/2023/06/success-story-zs-a-ms-trebic.pdf>
 - Řestoky - <https://www.zacitspolu.eu/wp/wp-content/uploads/2023/10/success-story-ms-restoky.pdf>
 - Šestajovice - <https://www.zacitspolu.eu/wp/wp-content/uploads/2023/05/success-story-ms-sestajovice.pdf>

Zdroje:

- Program Začít spolu: www.zacitspolu.eu
- Začít spolu v kostce – Mgr. Věra Váňová Krejčová, Ph.D.

Zdroje fotografií: Začít spolu

Související literaturu a další zdroje informací naleznete také v naší [Odborné knihovně](#).

Autor/ka

[Ing. Dita Hrudová](#)

Vystudovala Fakultu mezinárodních vztahů na VŠE Praha, specializace Mezinárodní obchod a Psychologie řízení. Má bohatou praxi v oblasti mezinárodního marketingu, [komunikace](#) a PR. Protože se ale narodila na Den učitelů a vždy ji bavilo předávat zkušenosti, svou profesi rozšířila o certifikovaný lektorský kurz. Nyní působí v oblasti vzdělávání a seberozvoje, největší školou života je však pro ni mateřství, jako matka tří synů považuje celoživotní vzdělávání a kritické myšlení za základní předpoklady života v dnešním dynamickém světě. Program Začít spolu vnímá jako naplnění vize školy, která děti baví, kde učení dává smysl a prostor k rozvoji [kompetencí](#).